

6. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу у ХХ столітті: (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів). – Львів: Каменяр, 2000. – 303 с.
7. Василик О.Д. Теорія фінансів. – К.: НІОС, 2000. – 416 с.
8. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000. – 384 с.
9. Кравченко В.І. Фінанси місцевого самоврядування України: проблеми становлення (1989-2001). – К.: Вид. дім «KM Academia», 2001. – 460 с.
10. Луїна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин. – К.: Наук. думка, 2006. – 432 с.
11. Слухай С. Міжбюджетні трансферти у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій. – К.: АртЕк, 2002. – 288 с.
12. Слухай С.В., Гончаренко О.В. Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів. // Фінанси України. – 2006. – № 7. – С.12-20.
13. Суторміна В.М., Федосов В.М., Андрущенко В.Л. Держава – податки – бізнес: (Із світового досвіду регулювання ринкової економіки). – К.: Либідь, 1992. – 328 с.
14. Юрій С.І., Дем'янишин В.Г., Буздуган Я.М. Антологія бюджетного механізму. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 250 с.

Отримано 05.09.2009

УДК 657 : 004

О.М.БРАДУЛ, канд. екон. наук

Київський національний торговельно-економічний університет

МЕТОДИКА ПОБУДОВИ АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ В КОМП'ЮТЕРНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ОБЛІКУ КОРПОРАЦІЙ

Досліджуються методологічні основи побудови аналітичного обліку на основі розробки аналітичних рахунків в комп'ютерній інформаційній системі обліку (KICO) корпорацій.

Исследуются методологические основы построения аналитического учета на основе разработки аналитических счетов в компьютерной информационной системе учета (KISU) корпораций.

Methodological bases of construction of the analytical accounting are probed on the basis of development of analytical accounts in KISU of corporations.

Ключові слова: аналітичний облік, система обліку, передача інформації.

При використанні комп'ютерних технологій аналітичний облік в рамках інформаційної системи обліку корпорацій змінює свою організаційно-методологічну основу [2].

Початкові облікові дані кореспондуючих рахунків (проводки) з первинних документів або їх зведень групуються за певними ознаками у файли, сукупність яких складає базу даних. Обробка даних або формування ієрархічних взаємозв'язків між звітними показниками досягається інформаційним переходом.

Протягом звітного періоду (година, зміна, день, декада та ін.) в

аналітичному обліку відображенню і зберіганню у файлах підлягають дані про кожну проводку господарської операції. Необхідність цього обумовлена контрольною функцією бухгалтерського обліку, тобто потребою в інформації для бухгалтерів, а також вимогами звітності.

Аналітичний облік завжди ведеться в рамках конкретного синтетичного рахунку. Це правило діє і відносно комп'ютерної інформаційної системи обліку корпорацій.

До питань побудови аналітичних рахунків КІСО, зокрема до визначення структури кодів, слід підходити конкретно, з урахуванням особливостей даної сукупності, що класифікується. У зв'язку з цим необхідно врахувати наступні принципи побудови:

1) практично неможливо розробити на достатньо тривалий термін уніфіковану систему звітних показників (номенклатури), які б задовольнили всі інформаційні запити управлінських рівнів корпорації;

2) звітні показники, що становлять основу створеної номенклатури аналітичних рахунків піддаються постійній зміні. Отже, аналітичні номенклатури містять умовно-постійну інформацію;

3) при створенні системи звітних показників, особливо на першому етапі, вимагається враховувати запити всіх даних, необхідних в процесі управління. Виходячи з цього номенклатури слід створювати в більш широкому масштабі;

4) при створенні номенклатури особлива увага необхідна уніфікації показників в рамках бізнес-одиниць;

5) розвинені аналітичні системи дозволяють формувати більшу кількість звітних показників наростаючими підсумками з моменту реєстрації.

Досвід роботи корпорацій та існуючих корпоративних систем обліку показують, що невирішеними залишаються проблеми організації аналітичного обліку і формування аналітичних рахунків в умовах інформаційних систем і технологій [1, 4, 5].

При побудові інформаційної системи обліку діяльності корпорацій важливою проблемою є і визначення номенклатури звітних показників, які необхідні для ухвалення рішень в обліковому забезпеченні менеджменту. Зміст і обсяг цієї вихідної регламентованої інформації вимагають наукового підходу при визначенні складу звітних показників, що використовуються як всередині корпорації, так і в інших ланках управління.

Порівняльний аналіз діючих аналітичних класифікацій та аналітичної номенклатури в діяльності корпорацій свідчить про великий різномісний не тільки в їх побудові, але і в змісті.

Є аналітичні рахунки, на яких відображається цілий комплекс

різних за економічним змістом витрат, що є перешкодою на шляху до підвищення достовірності інформації і знижує роль відповідних показників в економічній роботі і в процесі управління корпорацією. З цього витікає необхідність розробки науково обґрунтованої системи аналітичних рахунків, номенклатури і класифікаторів всіх розділів обліку.

Методичною основою наукового дослідження є системний підхід, що передбачає розробку інформаційної бази аналітичних рахунків як складову комп'ютерної інформаційної системи обліку (КІСО) діяльності корпорацій.

Для побудови аналітичних рахунків використано методи моделювання і прогнозування економічних процесів в складних системах управління (корпораціях).

Метою наукової статті є дослідження і розробка методологічних принципів побудови системи аналітичних рахунків в КІСО корпорацій.

В рамках інформаційної системи діяльності корпорацій важливим методологічним питанням, що вимагає правильного вирішення, стає обґрунтування побудови аналітичного обліку КІСО, аналітичного обліку підсистем і модулів завдань.

При цьому слід враховувати не тільки стратегію обробки інформації, але і кількість тих або інших господарських операцій, наявність інформаційної моделі обліку, вимогу оперативності і достовірності отримання вихідної інформації.

В КІСО доцільно виділити три типи аналітичних рахунків:

1) аналітичні рахунки типу X – на рівні КІСО для формування показників звітності. Аналітичний облік ведеться тільки в грошовому вимірнику (наприклад, облік інвестицій, грошових коштів, капіталу);

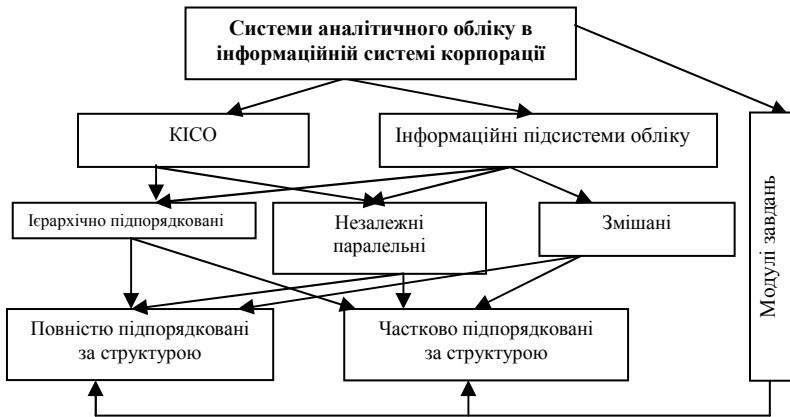
2) аналітичні рахунки типу Y – на рівні підсистем для аналітичного обліку ресурсів корпорації (об'єкти основних засобів, окремі види матеріалів), а також для обліку розрахунків по кожному працівнику або для обліку заборгованості по кожному дебітору чи кредитору. Аналітичний облік ведеться в грошовому вимірнику.

3) аналітичні рахунки типу Z – на рівні модулів завдань, ведеться в грошовому вимірнику, а у разі потреби – в натуральних або трудових одиницях вимірювання.

В КІСО кожний окремий синтетичний рахунок має свою систему аналітичних рахунків, від побудови якої залежить рішення проблеми підвищення аналітичності та інформативності бухгалтерського обліку стосовно вимог управління.

Розрізняють три основні варіанти систем аналітичних рахунків: ієрархічні підпорядковані, незалежні паралельні і змішані [3]. Ці сис-

теми мають бути уточненими до вимог комп'ютерних інформаційних систем (рисунок).

Системи аналітичного обліку синтетичних рахунків в КІСО

При першому варіанті кожен синтетичний рахунок має вертикальну багаступінчасту ієрархічну систему аналітичних рахунків, в якій групувальні ознаки є ієрархічно залежними.

Так, синтетичний рахунок КІСО «Капітальні інвестиції» має три ієрархічно залежних групувальних ознаки для аналітичного обліку (рахунки типу X): бізнес-одиниці, способи здійснення і конкретні об'єкти інвестування.

Існуючі вертикальні зв'язки між рахунками виражаються так, що сума оборотів і сальдо всіх аналітичних рахунків типу X дорівнює сумі оборотів і сальдо синтетичного рахунку 1500. Цей приклад свідчить про існування повністю підпорядкованих аналітичних систем в КІСО діяльності корпорацій.

Проте, в КІСО існують і частково підпорядковані аналітичні системи.

Так, синтетичний рахунок КІСО 2400 «Брак у виробництві» має три групувальні ознаки (аналітичні рахунки типу X), створюючи відносно самостійні аналітичні системи, а саме: бізнес-одиниці, групи продукції і види затрат. Тут між трьома ознаками залежний вертикальний зв'язок існує тільки за оборотами. За сумами сальдо він відсутній.

При другому варіанті, кожний синтетичний рахунок може мати ще декілька паралельних самостійних систем аналітичних рахунків. Такими аналітичними системами є, наприклад, аналітичні рахунки

синтетичних рахунків 4000 «Статутний капітал», 4400 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)». Тут кожний синтетичний рахунок включає незалежні паралельні аналітичні системи як по дебету, так і по кредиту.

В самостійних підсистемах КІСО можуть зустрічатися змішані аналітичні системи, наприклад, у підсистемі «Облік трудових ресурсів».

Наприклад, синтетичний рахунок 6610 «Розрахунки по заробітній платі» має декілька групувальних ознак господарських операцій, що різносторонньо відображають зміст аналітичних рахунків. Проте, ці ознаки в більшості випадків є вертикально незалежними одна від одної і не завжди дозволяють повністю агрегувати інформацію. Точніше, вони є змішаними, включаючи риси двох перших варіантів.

Від стратегії реєстрації первинної інформації залежить організація не тільки синтетичного, але і аналітичного обліку в КІСО, підсистемах і модулях завдань.

При використанні стратегії, при якій первинна інформація реєструється децентралізовано, КІСО дає підсистемам і модулям інформаційні замовлення, які передбачають угруповання первинної інформації, складання проведення в підсистемах і передачу цієї інформації в розрізі синтетичних і аналітичних рахунків типу X. На вимогу самої підсистеми первинна інформація обробляється в розрізі аналітичних рахунків типу Y та Z.

Отже, при децентралізованій стратегії підсистеми повинні обробляти первинну інформацію в розрізі всієї системи рахунків (тобто синтетичні і аналітичні рахунки типу X, Y і Z) КІСО.

При стратегії, за якою первинна інформація реєструється централизовано, вся первинна інформація поступає в КІСО, де обробляється за її вимогами, тобто в розрізі синтетичних і аналітичних рахунків тільки типу X. Після цього, вся первинна інформація передається підсистемам і модулям, оскільки за цією стратегією КІСО не пред'являє підсистемам ніяких додаткових інформаційних вимог, там здійснюється вся обробка первинної інформації тільки на аналітичних рахунках типу Y і Z (на вимогу).

В деяких випадках доцільно застосування змішаної стратегії реєстрації первинної інформації. Тоді основна частина первинної інформації реєструватиметься і оброблятиметься в підсистемах і модулях (децентралізована стратегія), а решта частини, тобто первинна інформація, яка обробляється стандартними процедурами, збиратиметься і оброблятиметься повністю в КІСО (централизована стратегія).

У разі використання змішаної стратегії синтетичний і аналітичний облік на рівні КІСО і модулів завдань проводиться в наступному порядку. При децентралізованій стратегії зареєстрована первинна інформація збирається і обробляється в модулях завдань і в КІСО за висловленими раніше правилами для децентралізованої стратегії на синтетичних і аналітичних рахунках типу X і Z .

Оперативно зареєстрована в КІСО первинна інформація збирається і повністю обробляється в ній на синтетичних і аналітичних рахунках типу X і Z (тільки в грошовому виразі). Ця інформація не підлягає передачі підсистемам, які фактично включені в КІСО.

Вся вихідна інформація з КІСО (облікові звіти) формуються на основі даних сальдо і оборотів синтетичних і аналітичних рахунків. При формуванні балансу джерелом є тільки сальдо синтетичних рахунків, а при складанні інших бухгалтерських звітів — сальдо і обороти синтетичних і аналітичних рахунків типу X.

Як вже зазначалося, аналітичні рахунки в КІСО відносяться до типу X, тобто призначені для формування показників бухгалтерських звітів. Облік на цих рахунках ведеться тільки в грошовому вираженні.

Аналітичні рахунки в КІСО формуються за принципом, згідно з яким кожний звітний показник розраховується окремо за даними сальдо або оборотів аналітичного рахунку.

Після визначення і відбору показників зовнішньої і внутрішньої звітності вказуються синтетичні й аналітичні рахунки, на яких формуються ті або інші з них. Наявність системи показників певного синтетичного рахунку є у свою чергу відправним моментом розробки конкретної аналітичної облікової номенклатури і класифікацій типу X, Y і Z. При цьому по ряду рахунків необхідно визначити системи аналітичних рахунків як по дебету, так і по кредиту. Тільки такий підхід забезпечить підвищення аналітичності КІСО. Крім того, створення системи аналітичних рахунків (X, Y і Z) дозволяє підсилити контроль за достовірністю і повнотою облікових даних.

Необхідно відзначити, що аналітичні рахунки в КІСО типу X завжди складаються в рамках певного синтетичного рахунку. Це дозволяє відносно простими методами здійснювати контроль за правильністю результатів синтетичного і аналітичного обліку і забезпечує порівняння і достовірність балансових статей, що формується на основі даних синтетичних, з показниками бухгалтерських звітів, сформованих на основі даних аналітичних рахунків КІСО.

Номенклатури аналітичних рахунків КІСО, підсистем і модулів завдань не є постійними величинами. Вони змінюються відповідно до змін запитів в інформації для звітності і управління корпорацією, тоб-

то залежно від задач, що стоять перед управлінням. Таким чином, у разі потреби номенклатуру аналітичних рахунків можна завжди доповнити або скоротити.

Коди аналітичних рахунків в КІСО мають різні ознаки: статті витрат, бізнес-одиниці, бізнес-процеси, виробы, замовлення, номери рядків форм звітів або бухгалтерських реєстрів, види господарських операцій.

Наявність тих чи інших ознак в кодї аналітичних рахунків обумовлюється специфікою відображених господарських операцій по кожному синтетичному рахунку і потребою в їх угрупованні для поточного обліку і заповненні форм бухгалтерської звітності.

Номенклатури включають повний перелік синтетичних і аналітичних рахунків і їх коди. При цьому передбачається можливе їх розширення в процесі використання. Наявність такої номенклатури допомагає визначити організаційну структуру системи обліку, в якій велике значення мають системи синтетичних і аналітичних рахунків КІСО, підсистем і модулів завдань, а також зв'язки між ними.

Таким чином, при виборі робочого варіанту передачі інформації бажано виходити з вимог споживачів інформації КІСО, а також з можливостей інформаційної мережі.

Отже, питання побудови системи аналітичного обліку в рамках КІСО є необхідним і актуальним, адже від цього залежить достовірність облікової інформації, її оперативність і можливість прийняття управлінських рішень менеджерами корпорацій.

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. – К.: Знання - Прес, 2003. – 349 с.

2. Мних С.В., Брадул О.М. Концепція побудови комп'ютерної інформаційної системи обліку діяльності корпорацій. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №4. – С.41.

3. Палий В.Ф., Соколов Я.В. АСУ и проблемы в теории бухгалтерского учета. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 224 с.

4. Сопко В.В., Загородній В.П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю і аналізу. – К.: КНЕУ, 2004. – 412 с.

5. Татарчук М.І. Корпоративні інформаційні системи. – К.: КНЕУ, 2005. – 291 с.

Отримано 07.09.2009

УДК 330.101

О.С.ВЛАСОВА, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

СТАТУС ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНІЙ ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено питання місця і ролі податкового обліку на сучасному рівні розвитку облікової системи українських підприємств.